

Pedagogiska kartläggningar i förskolan

”Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande. Den ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på barn och barnens behov, där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet.” (Lpfö18, s. 7.)

Inledning

Detta dokument är ett verktyg för att utveckla förskolans kvalitet och öka pedagogernas kompetenser att möta alla barns variationer oavsett funktionsförmåga, utifrån de situationer och sammanhang som barn är i. Verktyget är också till stöd för fristående förskolor då de ansöker om tilläggsbelopp från kommunen.

En tillgänglig och inkluderande förskola

I förskolan arbetar vi för att skapa en tillgänglig och inkluderande miljö. Alla barn har rätt att få känna sig betydelsefulla och få möjlighet att utvecklas utifrån sina egna behov och förutsättningar. Barn lär på olika sätt och den bästa miljön för utveckling och lärande kan se olika ut för olika barn. Att som pedagog vara flexibel och kunna anpassa miljö och arbetssätt i sin undervisning efter både enskilda barns och barngruppens behov är en viktig förutsättning för utveckling och lärande.

Även pedagogernas förhållningssätt och barnsyn påverkar de förutsättningar som ges för barnets utveckling och lärande. I förskolan präglas pedagogerna av olika perspektiv som förklarar hur vi förhåller oss till olika situationer. SPSM, den specialpedagogiska skolmyndigheten, beskriver två av perspektiven, det kategoriska och det relationella:

”I ett relationellt perspektiv ligger fokus på relationer, kommunikation och samspel. Många formuleringar i läroplanen för förskolan kan härledas till ett relationellt perspektiv. I ett relationellt perspektiv blir pedagogers handlingar och lärandemiljö viktiga att undersöka för att förstå hur och varför barn hamnar i svårigheter, eftersom man menar att det är i situationen som svårigheter uppstår. Det är inte i första hand barnets tillkortakommanden som är av intresse, utan hur omgivningen möter varje barns individuella behov. All personal har ett gemensamt ansvar för pedagogiska insatser och långsiktiga lösningar är att föredra.

I ett kategoriskt perspektiv, däremot, förklarar man svårigheter utifrån barnets egna brister eller otillräckliga hemförhållanden. Begreppet "särskilda" behov har sitt ursprung i detta perspektiv, där man ser individuella behov som medfödda svårigheter. I ett kategoriskt perspektiv sätts åtgärder in för det enskilda barnet när det uppstår problem. I ett relationellt perspektiv prioriterar man istället ett mer långsiktigt och förebyggande arbete för att höja kvalitén i själva verksamheten." (SPSM, 2016)

I arbetet med pedagogiska kartläggningar eftersträvas det relationella perspektivet.

Vad säger skollagen och läroplanen?

Enligt skollagen (2010:800, 8 kap., 9 §) och förskolans läroplan (Lpfö18) ska alla barn ges den ledning och stimulans som de behöver för att utifrån sina egna behov och förutsättningar kunna utvecklas så långt som möjligt. En förskola av generell god kvalitet är en viktig faktor för barn som tillfälligt eller varaktigt behöver stöd i sin utveckling.

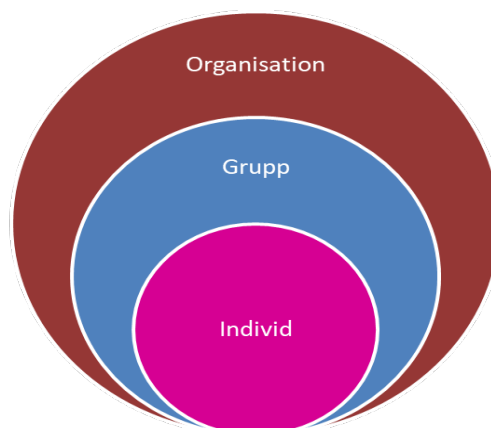
"Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver. Om det genom uppgifter från förskolans personal, ett barns vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att ett barn är i behov av särskilt stöd, ska rektorn se till att barnet ges sådant stöd. Barnets vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta vid utformningen av de särskilda stödsatserna."

Skollagen 2010:800, 8 kap., 9 §

Vad är en pedagogisk kartläggning?

Pedagogiska kartläggningar är ett verktyg för att få en helhetsbild av barnet i sitt sammanhang. Det är ett nuläge och beskriver både styrkor och svårigheter i olika situationer. Kartläggningen ligger till grund för fortsatt arbete med att på bästa sätt anpassa och utveckla lärmiljön så att varje barn ges fortsatt möjlighet att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina behov och förutsättningar.

En pedagogisk kartläggning analyserar utbildningen utifrån tre olika nivåer: organisations-, grupp- och individnivå. Organisationsnivå handlar om förskolans organisation, resursfördelning, kommunikation och samarbete. Grupp- och individnivå handlar om utbildningens innehåll, arbetssätt, pedagogernas bemötande och förhållningssätt o.s.v. Individnivå handlar om barnets möjligheter till att delta i utbildningen, barnets intressen o.s.v. De tre olika nivåerna organisation, grupp och individ samspelar med varandra.

Exempel på vad anpassningar kan innebära på de olika nivåerna:

Organisationsnivå	Gruppnivå	Individnivå
Fysisk miljö, inom- och utomhus	Tydliggörande pedagogik (bildstöd, TAKK m.m.)	Tydliggörande pedagogik (bildstöd, TAKK m.m.)
Kompetensutveckling	Arbetsätt som förändrats	Arbetsätt som förändrats (t.ex. kravanpassningar)
Handledning	Förhållningssätt (t.ex. lågaffektivt bemötande)	Alternativa pedagogiska verktyg
Konsultation	Fysisk miljö, inom- och utomhus	Digitala verktyg
Resursfördelning	Alternativa pedagogiska material	Hjälpmedel
Gruppstorlek	Gruppindelning	

När används verktyget pedagogiska kartläggningar?

Det kan finnas olika syften med en pedagogisk kartläggning. När ett arbetslag bedömer att den generella verksamheten inte räcker till för ett barns utveckling och lärande kan en pedagogisk kartläggning upprättas. Den kan också upprättas för att skapa samsyn i arbetslaget kring ett barn eller om habilitering, grundskola eller annan instans efterfrågar detta. Den pedagogiska kartläggningen används av fristående förskolor vid ansökningar av tilläggsbelopp hos kommunen.

Syftet med kartläggningen bör vara tydligt formulerat innan arbetet påbörjas. Alla i arbetslaget bör vara delaktiga i arbetet med att samla in information för att få en helhetsbild av barnets situation. Stödfrågor finns som hjälp för arbetslaget i genomförandet av den pedagogiska kartläggningen. Den ansvariga pedagogen är den som sammanställer informationen i dokumentet. Detta kan göras i samarbete med en specialpedagog.

En sammanfattning och en analys av kartläggningen är viktig för det fortsatta arbetet med att anpassa verksamheten och för möjligheterna att utforma ett adekvat stöd. Det huvudsakliga stödet ges i barngruppen. Barnets styrkor tas alltid tillvara och barnets intresse, behov och förutsättningar sätts alltid i centrum. Det är därför viktigt med flexibilitet och att arbetet kontinuerligt följs upp och utvärderas.

I kartläggningen bör barnet efter sin förmåga vara delaktigt och ge sin bild av situationen. Vid behov bör även vårdnadshavarens tankar tas med i kartläggningen. För att få en helhetsbild av barnets vardag behövs tre delar: vårdnadshavarens, barnets och förskolans bild.

Det finns stödfrågor för de tre olika nivåerna och vid upprättandet av en kartläggning svarar man på de frågor som är aktuella för kartläggningen. Blankettens skrivfält expanderar när man skriver i dem.

Pedagogisk kartläggning – förskola

Barnets namn	Födelseår och månad
Förskola	Avdelning
Närvarande vid upprättandet	Datum

Syftet med kartläggningen

Individnivå

Kartläggning på individnivå av barnet i sitt sammanhang. Använd stödfrågorna för att beskriva områdena nedan.

Barnets intressen

Koncentrationsförmåga

Barnets samspel

Rutinsituationer

Tal, språk och kommunikation

Koordinationsförmåga och kroppsuppfattning

Övrigt

Vårdnadshavare

Så här har vi involverat vårdnadshavare/så här ska vi involvera vårdnadshavare

Barnet

Så här har vi involverat barnet/så här ska vi involvera barnet

Gruppnivå

Kartläggning på gruppnivå utifrån barnets sammanhang. Använd stödfrågorna för att beskriva verksamheten.

Organisationsnivå

Kartläggning på organisationsnivå utifrån barnets sammanhang. Använd stödfrågorna för att beskriva organisationen.

Frågor för vidare arbete tillsammans med rektor

--

Sammanfattning av kartläggningen

--

Datum för eventuell uppföljning

Namn på ansvarig pedagog

Stödfrågor

Syftet med kartläggningen

- Vad vill vi synliggöra med kartläggningen?
- Varför gör vi en kartläggning?

Individnivå

Fokusera på styrkor och svårigheter i olika situationer. Svara på de stödfrågor som är relevanta för syftet med kartläggningen.

Barnets intressen

- Vad väljer barnet att sysselsätta sig med?
- Vad är barnet engagerad i för aktiviteter?

- I vilka situationer upplevs barnet ha roligt?
- Vad utmärker situationer då barnets lärande fungerar?
- Har det gjorts anpassningar? Vilka?

Koncentrationsförmåga

- Kan barnet påbörja, genomföra samt avsluta en aktivitet?
- Kan ni se skillnad på barnets koncentrationsförmåga beroende på vad barnet gör?
- Störs barnet av vad andra håller på med och lockas då iväg från sin egen aktivitet?
- Har det gjorts anpassningar? Vilka?

Barnets samspel

- Hur söker barnet kontakt med andra barn/vuxna?
- Hur är samspelet med andra barn? Med ett eller flera? Med vuxna? Med en eller flera?
- Hur länge stannar barnet i en aktivitet med andra barn?
- Hur samspekar barnet i strukturerade/ostrukturerade situationer?
- Hur hanterar barnet turtagning?
- Har anpassningar gjorts? Vilka?

Rutinsituationer

- Hur hanterar barnet rutinsituationer som t.ex. måltider, samling, återhämtning, toalettbesök, av- och påklädning samt lämning/hämtning?
- Hur hanterar barnet övergångar mellan olika aktiviteter under dagen?
- Hur agerar barnet vid förändringar som är förberedda/oförberedda?
- Hur hanterar barnet valsituationer?
- Hur hanterar barnet situationer där det uppstår väntan?
- Hur hanterar barnet avslut av aktiviteter?
- Har det gjorts anpassningar? Vilka?

Tal, språk och kommunikation

- Har barnet ett tal som är lätt att förstå för barn/vuxna?
- Hur och när kommunicerar barnet och med vilka?
- Visar barnet behov av att meddela sig? Hur? T.ex. mimik, gester, ord, inte alls.
- Uttrycker barnet sina känslor? Om ja, i så fall hur?
- Hur gör barnet för att uttrycka sina önskemål? T.ex. begära, säga ifrån, ta initiativ, inte alls.
- Deltar barnet i samtal/dialog? Hur gör barnet?
- Beskriv hur barnet återberättar en händelse. Kan barnet hålla den "röda tråden"?
- Förstår barnet vardagliga instruktioner?
- Hur klarar barnet att ta gruppinstruktioner?
- Har anpassningar gjorts? Vilka?

Koordinationsförmåga och kroppsuppfattning

- Beskriv barnets förmåga att krypa, åla, gå, springa, hoppa och klättra.
- Beskriv hur barnet använder sina händer för att ta, hålla och använda saker.
- Har det gjorts anpassningar? Vilka?

Övrigt

- Har barnet några hjälpmedel?
- Har barnets hörsel och syn kontrolleras?
- Finns det externa kontakter som t.ex. habilitering, logoped?
- Har det gjorts anpassningar? Vilka?

Gruppnivå

- Hur är barngruppen sammansatt? T.ex. antal flickor/pojkar, åldrar.
- Vilka förhållningsätt är framgångsrika? T.ex. lågaffektivt bemötande, relationsstärkande arbete, tydliggörande pedagogik (bildstöd och TAKK m.m.).
- Hur organiseras arbetet i gruppen, t.ex. vid övergångar och rutinsituationer?
- Sker arbetet i mindre grupper av barn? Om ja, hur ofta och i vilka sammanhang?
- Har inne/utemiljön anpassats? Hur i så fall? T.ex. med bildstöd, mindre sammanhang, mötesplatser för barnen.
- Har personalfördelningen anpassats? Hur i så fall? T.ex. hur personalen fördelar sig under dagen.
- Finns det behov av kompetensutveckling för att kunna möta barnets behov?
- Har det gjorts anpassningar? Vilka?

Organisationsnivå

- Hur organiseras arbetet på förskolan? T.ex. uppdelning av barn, åldersindelad/åldersblandad, enheter/avdelningar.
- Vilket är det dominerande arbetssättet? T.ex. projektinriktat arbetssätt, tydliggörande pedagogik, lågaffektivt bemötande.
- Hur använder förskolan de stödfunktioner som står till förfogande? Även de som finns utanför förskolan.
- Hur arbetar förskolan med inkludering?
- Har inne/utemiljön anpassats? Hur i så fall? T.ex. med bildstöd, mindre sammanhang, mötesplatser för barnen.
- Har personalfördelningen anpassats? Hur i så fall? T.ex. hur personalen fördelar sig under dagen.
- Finns det behov av kompetensutveckling för att kunna möta barnets behov?

- Har det gjorts anpassningar? Vilka?

Frågor för vidare arbete tillsammans med rektor

- Finns det frågor för vidare samarbete med rektorn för förskolan? Om ja, vilka i så fall?

Sammanfattning av kartläggningen

- Vilka behov har vi fått syn på hos barnet?
- Vilka anpassningar behöver göras på individ-, grupp-, och/eller organisationsnivå?
- Hur går vi vidare?